

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMAS

N U T A R I M A S
DĖL PRITARIMO EUROPOS TARYBOS PARLAMENTINĖS ASAMBLĖJOS
REZOLIUCIJAI DĖL ŽURNALISTIKOS ETIKOS

1995 m. rugsėjo 26 d. Nr. I-1046
Vilnius

Lietuvos Respublikos Seimas, suvokdamas spaudos ir kitų visuomenės informavimo priemonių svarbą plėtojant demokratiją ir formuojant pilietinę visuomenę, remdamas demokratines Europos spaudos ir kitų visuomenės informavimo priemonių darbo tradicijas, atsižvelgdamas į pagrindinius žurnalistikos etikos principus, aprobuotus Europos Tarybos Parlamentinėje Asamblėjoje, n u t a r i a:

1. Pritarti Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos rezoliucijai dėl žurnalistikos etikos Nr. 1003 (1993) (pridedama).

2. Rekomenduoti spaudos ir kitų visuomenės informavimo priemonių žurnalistams bei darbuotojams, taip pat valstybės bei savivaldos institucijų pareigūnams laikytis šioje rezoliucijoje išdėstytų pagrindinių etikos principų.

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PIRMININKAS

ČESLOVAS JURŠĖNAS

EUROPOS TARYBOS PARLAMENTINĖS ASAMBLĖJOS**REZOLIUCIJA Nr. 1003 (1993)****DĖL ŽURNALISTIKOS ETIKOS****Svarstyta ir priimta 1993 m. liepos 1 d. 42-ajame Asamblėjos posėdyje**

Asamblėja patvirtina šiuos žurnalistikos etikos principus ir mano, kad jų turėtų laikytis žurnalistai visoje Europoje.

Žinios ir nuomonės

1. Be teisių ir įsipareigojimų, įstatymų nustatytų pagal tam tikras teisės normas, informavimo priemonėms tenka ir etinė atsakomybė piliečiams bei visuomenei, ir ši atsakomybė pabrėžtina dabar, kai informacija ir komunikacija atlieka nepaprastai svarbų vaidmenį formuojant piliečių asmenines nuostatas bei ugdant visuomenę ir demokratinį gyvenimo būdą.

2. Žurnalisto profesija apima teises ir įsipareigojimus, laisves ir pareigas.

3. Etikos požiūriu pagrindinis žurnalistikos vertinimo principas – kad žinios ir nuomonės būtų aiškiai skiriamos, kad būtų neįmanoma jų supainioti. Žinios – tai faktų ir duomenų skelbimas, o nuomonės – tai informavimo priemonių bendrovių, leidėjų ar žurnalistų perduodamos mintys, idėjos, įsitikinimai ar vertybių vertinimai.

4. Žinių skelbimas turi būti grindžiamas tiesa, kurią garantuoja atitinkamos patikrinimo bei įrodymo priemonės, žinių pateikimo, aprašymo bei atpasakojimo nešališkumas. Gandai neturi būti painiojami su žiniomis. Žinių antraštės ir santraukos turi kiek įmanoma geriau atspindėti pateikiamų faktų ir duomenų esmę.

5. Nuomonės gali būti reiškiamos skelbiant mintis arba komentarus apie bendro pobūdžio idėjas, pastabomis apie žinias, susijusias su tikrais įvykiais. Nors nuomonės yra neišvengiamai subjektyvios ir todėl joms negali ir neturėtų būti taikomas tiesos kriterijus, mes privalome garantuoti, kad jos būtų reiškiamos sąžiningai ir etiškai.

6. Nuomonėmis, reiškiamomis įvykių arba asmenų, institucijų veiksmų komentaro forma, neturėtų būti mėginama paneigti arba nuslėpti faktų ir duomenų tikrovės.

Teisė į informaciją, kaip viena iš pagrindinių žmogaus teisių. Leidėjai, savininkai ir žurnalistai

7. Informavimo priemonės atlieka „tarpininko“ darbą, teikia informavimo paslaugą, o teisės, kurias jos turi informacijos teikimo laisvės dėka, priklauso nuo jos adresato, t. y. pačių piliečių.

8. Informacija yra viena iš pagrindinių teisių, kurią išskėlė Europos komisijos ir Žmogaus teisių teismo precedentinė teisė, susijusi su Europos žmogaus teisių konvencijos 10 straipsniu ir kuri yra pripažinta Europos konvencijos dėl televizijos laidų užsieniui transliavimo 9 straipsnio. Taip pat ji yra visose demokratiškose konstitucijose. Ši teisė priklauso piliečiui, kuris taip pat turi teisę reikalauti, kad informacija (žinios) žurnalistų būtų pateikiama teisingai, o nuomonės – sąžiningai, be valdžios atstovų bei privataus sektoriaus įsikišimo.

9. Valdžios pareigūnai neturi manyti, kad informacija yra jų nuosavybė. Tai, kad tokiems pareigūnams privalus atstovavimo vaidmuo, yra teisinis pamatas norint garantuoti bei plėsti pliuralizmą informavimo priemonėse ir užtikrinti, kad būtų sudarytos reikiamos sąlygos naudotis raiškos laisve ir teise į informaciją bei užkirsti kelią cenzūrai. Šią tiesą supranta ir Ministrų

komitetas, ir tai jis yra pareiškęs 1982 m. balandžio 29 d. priimtoje Raiškos ir informacijos laisvės deklaracijoje.

10. Kalbant apie žurnalistiką, reikia turėti omeny, kad ji priklauso nuo informavimo priemonių, įeinančių į korporacijų struktūras, kuriose reikia skirti leidėjus, savininkus ir žurnalistus. Todėl turi būti garantuojama ne tik informavimo priemonių laisvė, bet turi būti ginama bei saugoma nuo vidinio spaudimo laisvė ir pačiose informavimo priemonėse.

11. Žinių perdavimo organizacijos privalo save laikyti ypatingomis socialinėmis ekonominėmis žinybomis, kurių komercinius tikslus turi riboti vienos iš pagrindinių teisių užtikrinimo diktuojamos sąlygos.

12. Informavimo priemonių nuosavybės ir jų valdymo klausimais žinių perdavimo organizacijos turi būti atviros, kad piliečiai galėtų aiškiai įsitikinti, kas jų savininkai ir kokio masto ekonominių interesų tose informavimo priemonėse jie siekia.

13. Pačiose žinių perdavimo organizacijose leidėjai ir žurnalistai turi sugyventi, turėdami omeny tai, jog besąlygiški teisingų žinių ir etiško nuomonių pateikimo reikalavimai riboja teisėtą pagarbą leidėjų ir savininkų ideologinėms orientacijoms. Tai yra būtina, jei mes norime gerbti pagrindinę piliečių teisę į informaciją.

14. Šie reikalavimai reiškia, kad mes privalome sustiprinti žurnalistų raiškos laisvės apsaugos priemones, nes būtent jie galiausiai veikia kaip pagrindinis informacijos šaltinis. Todėl mes privalome teisiškai išplėsti bei paaiškinti sąžiningumo esmę straipsnio ir profesinės paslapties konfidencialių šaltinių atžvilgiu, suderindami nacionalines teises sąlygas šiuo klausimu, kad jos galėtų būti įgyvendinamos platesniame demokratinės Europos kontekste.

15. Nei leidėjai ar savininkai, nei žurnalistai neturėtų manyti, jog žinios yra jų nuosavybė. Žinių perdavimo organizacijos informaciją turėtų laikyti ne preke, o pagrindine piliečio teise. Todėl informavimo priemonės neturėtų panaudoti nei žinių ar nuomonių kokybės, nei jų turinio, kad išpūstų skaitytojų, klausytojų ar žiūrovų skaičių ir kad kuo daugiau būtų pasipelnyta iš reklamos.

16. Jei mes norime užtikrinti, kad informacija būtų disponuojama etiškai, į žmones, kuriems ji skiriama, turi būti žiūrima kaip į individus, o ne kaip į masę.

Žurnalistikos funkcija ir žurnalisto etinė veikla

17. Informacija ir susižinojimas, žurnalistikos teikiami per informavimo priemones, stipriai besiremiančias naujomis technologijomis, turi lemiamos svarbos individo ir visuomenės ugdymui. Be jų neįmanoma demokratiška gyvensena, nes kad demokratija suklestėtų, ji turi užtikrinti piliečio dalyvavimą visuomenės reikaluose. Pakanka paminėti jau vien tai, kad toks dalyvavimas būtų neįmanomas, jeigu piliečiai apie visuomenės reikalus negautų informacijos, kuri jiems reikalinga ir kurią turi teikti informavimo priemonės.

18. Informacijos, ypač radijo ir televizijos žinių, svarba kultūrai ir švietimui buvo pabrėžta Asamblėjos rekomendacijoje Nr. 1067. Jos įtaka visuomenės nuomonei yra akivaizdi.

19. Atsižvelgiant į šio vaidmens svarbą, būtų klaidinga daryti išvadą, kad informavimo priemonės iš tikrųjų atstovauja visuomenės nuomonei ar kad jos turėtų perimti specifines valdžios arba švietimo ar kultūros įstaigų, tokių kaip mokyklos, funkcijas.

20. Tai būtų panašu į informavimo priemonių ir žurnalistikos pertvarkymą į vyresnybes arba jų priešybę („vidutinybes“), nors jos ir neatstovautų piliečiams ar joms nebūtų taikomos tos pačios demokratinės kontrolės priemonės kaip valdžios įstaigoms, neturėtų specialių žinių kaip atitinkamos kultūros ar švietimo įstaigos.

21. Todėl, norėdama formuoti ar paveikti visuomenės nuomonę, žurnalistika neturėtų iškreipti teisingos, nešališkos informacijos bei sąžiningų nuomonių arba panaudoti jų savanaudiškiems informavimo priemonių tikslams, nes žurnalistikos teisėtumas remiasi derama pagarba pagrindinei piliečio teisei į informaciją, kuri yra neatsiejama nuo pagarbos demokratinėms vertybėms. Todėl teisėtą tiriamąją žurnalistiką riboja informacijos ir nuomonių teisingumas bei sąžiningumas ir ji yra nesuderinama su žurnalistinėmis kampanijomis, rengiamomis pagal ankstesnius nusistatymus bei ypatingus interesus.

22. Žurnalistikoje informacija ir nuomonės turi gerbti nekaltumo prezumpciją ypač tais atvejais, kai dar tebevyksta teismo procesas ir turi būti susilaikoma nuo išankstinių sprendimų.

23. Turi būti gerbiama asmens teisė į privatų gyvenimą. Asmenys, užimantys postus visuomeniniame gyvenime, turi teisę į privataus gyvenimo saugą, išskyrus tuos atvejus, kai jų privatus gyvenimas gali turėti įtakos jų visuomeniniam gyvenimui. Tai, kad asmuo užima valdžios postą, neatima iš jo teisės į pagarbą jo asmeniniam gyvenimui.

24. Siekimas suderinti teisę į pagarbą privačiam gyvenimui, numatytą Europos žmogaus teisių konvencijos 8 straipsnyje, ir raiškos laisvę, nusakomą 10 straipsnyje, yra dokumentais pagrįstas Europos komisijos ir Žmogaus teisių teismo neseniai pripažintoje precedentinėje teisėje.

25. Žurnalistų profesijoje tikslas nepateisina priemonių, todėl informacija turi būti gaunama teisėtais ir etiškais būdais.

26. Suinteresuotų asmenų prašymu informavimo priemonės privalo skubiai ištaisyti visas jų paskelbtas žinias ar nuomones, kurios yra netikros ar klaidingos, ir pateikti visą reikalingą informaciją. Valstybės įstatymuose tokiems atvejais turėtų būti numatytos atitinkamos sankcijos, o reikalui esant – ir kompensacija.

27. Kad Europos Tarybos šalyse būtų galima suderinti šios teisės taikymą ir vykdymą, mes turime įgyvendinti 1974 m. liepos 2 d. Ministrų komiteto priimtą rezoliuciją Nr. (74)66 „Dėl teisės į atsakymą – asmens pozicijos spaudos atžvilgiu“ ir atitinkamas Konvencijos dėl televizijos laidų užsieniui transliavimo nuostatas.

28. Kad būtų užtikrintas geras darbas ir žurnalistų nepriklausomybė, jiems turi būti garantuotas tinkamas atlyginimas ir tinkamos darbo sąlygos bei įranga.

29. Žurnalistas, atlikdamas savo pareigas ir palaikydamas santykius su valdžios įstaigomis ar įvairiais ekonomikos sektoriais, turėtų apdairiai vengti bet kokio nuolaidžiavimo, galinčio turėti įtakos žurnalistikos nepriklausomumui ir nešališkumui.

30. Ginčytini ar sensacingi dalykai žurnalistikoje neturi būti painiojami su temomis, kuriomis svarbu pateikti informaciją. Žurnalistas neturi piktnaudžiauti savo pareigomis dėl prestižo ar asmeninės įtakos.

31. Turint omeny informacijos pateikimo proceso sudėtingumą, kuris tolydžio grindžiamas naujų technologijų naudojimu, greičiu ir glaustumu, iš žurnalistų turi būti reikalaujama atitinkamo profesinio pasirengimo.

Redakcijų darbuotojų santykius reglamentuojančios taisyklės

32. Laikraščio leidyboje leidėjai, savininkai ir žurnalistai turi dirbti išvien. Todėl be įprastų reikalavimų, reguliuojančių darbo santykius, redakcijos darbuotojams turi būti nustatomos taisyklės, reglamentuojančios profesinius santykius tarp tos pačios informavimo priemonės žurnalistų bei leidėjų ir savininkų. Tokiose taisyklėse gali būti numatyta sudaryti redakcinę kolegiją.

Konfliktinės situacijos ir ypatingos saugos atvejai

33. Dėl įvairių priežasčių, kaip antai terorizmo, mažumų diskriminacijos, ksenofobijos ar karo, visuomenėje kartais gali kilti įtampa ir konfliktinių situacijų. Tokiomis aplinkybėmis informavimo priemonių moralinė pareiga yra ginti demokratines vertybes: pagarbą žmogaus orumui, siekimą spręsti problemas taikiomis, tolerantiškomis priemonėmis ir todėl priešintis smurtui, neapykantos ir konfrontacijos kurstymui, atmesti bet kokią diskriminaciją dėl kultūros, lyties ar religijos.

34. Niekas neturėtų likti neutralus, kai ginamos demokratinės vertybės. Todėl informavimo priemonės turi atlikti svarbų vaidmenį, kad būtų išvengta įtampos ir skatinamas savitarpio supratimas, tolerancija bei pasitikėjimas tarp įvairių bendruomenių tuose regionuose, kuriuose konfliktas tęsiasi, kaip to yra pasiryžusi siekti pasitikėjimą kuriančiomis priemonėmis Europos Tarybos generalinė sekretorė buvusioje Jugoslavijoje.

35. Atsižvelgiant į ypatingą informavimo priemonių, ypač televizijos, įtaką vaikų ir jaunimo pažiūroms, reikia vengti laidų, pranešimų ar vaizdų, šlovinančių smurtą, pasipelnymo tikslams naudojančių seksą ir vartotojišką požiūrį ar sąmoningai vartojančių netinkamą kalbą.

Žurnalistikos etika ir savikontrolė

36. Atsižvelgdamos į išvardytas būtinas sąlygas ir pagrindinius principus, informavimo priemonės privalo:

įsipareigoti laikytis tvirtų etinių principų, garantuojančių raiškos laisvę ir pagrindinę piliečių teisę gauti teisingą informaciją bei sužinoti sąžiningai pateikiamas nuomones.

37. Šių principų įgyvendinimo priežiūrai iš leidėjų, žurnalistų, informavimo priemonių vartotojų, visuomenės organizacijų, akademinio pasaulio ekspertų ir teisėjų turi būti sudaromi savikontrolės organai arba priemonės; jie turėtų priimti nutarimus dėl etinių normų laikymosi žurnalistikoje, o informavimo priemonės – iš anksto pasižadėti tuos nutarimus skelbti. Tai padės teisę į informaciją turinčiam piliečiui susidaryti teigiamą arba neigiamą nuomonę apie žurnalisto darbą ir patikimumą.

38. Savikontrolės organai, informavimo priemonių vartotojų bendrijos ir atitinkami universitetų padaliniai kiekvienais metais galėtų skelbti tyrimų darbus, kuriuose, remiantis pagrįstomis išvadomis, gautomis lyginant žinias su tikrais faktais, būtų vertinamas informavimo priemonių perduodamos informacijos teisingumas. Tai būtų tarsi patikimumo barometras, kuriuo piliečiai galėtų naudotis, norėdami nustatyti kiekvienos informavimo priemonės ar jos dalies, ar net žurnalisto etikos normą. Atitinkama koregavimo tvarka taip pat galėtų padėti informavimo priemonėse dirbantiems žurnalistams tobulinti savo darbo metodus.
